

Иһитиннэрэр-көрдөрөр компьютернай технология (ИКТ) – оҕо тылын тупсарыыга туһата (барыл)

**Логопед Егорова Е.И.
2022 сыл.**

Тобул санаа (идея)

- ИКТ туһанан оҕо санарар санатын тупсарыы

Тобул санааны тоһоболооһун

- Оҕо дорҕоону чуолкайдык санарар эрэ буоллаҕына хомоҕой тыллаах – өстөөх олоххо ситиһиилээх, киэн билиилээх – көрүүлээх киһи буола улаатар. Кыра саастаах оҕону саха тылын бары дорҕооннорун чуолкайдык санара үөрэтэргэ аналлаах босуобуйа аҕыйах. Уһун кэмнэ уһуйааннар иитээччилэрэ, логопедтар бары Каратаев И.И., логопедпыт Илларионова В.С босуобуйаларынан туһанан кэллибит. Олох уларыян ирдэбил улаатан иһэр. ФГОС этиитинэн Модернизацияны олоххо киллэрии тэтимнээхтик барыахтаах. Оҕону кытары үлэлииргэ компетентнай буолуу ирдэнэр. Ол аата оҕону кытта үлэлииргэ логопед ИКТ сатаан туһанан үлэтэ ордук таһаарыылаах, ситиһиилээх, үтүө түмүктээх буолара. Аныгы сайдыылаах олоххо оҕо интернет ситимиттэн билиини, көрүүнү, сатабылы ордук кэбэҕэстик, судургутук кэрэхсээн ылынара саарбаҕа суох.

Компьютернай техниканан тутуннахха оҕо тус уратытынан өйө-санаата, билиитэ-көрүүтэ , сатабыла сайдыытыгар ордук көдьүүстээх. Онно логопед бэйэтэ ИКТ туһанан санаттан-сана үлэ көрүнүн, ньыматын баһылаан оҕону кытта үлэҕэ туттуохтаах.

Оччоҕо эрэ оҕо сонунтан-сонуну кэрэхсиир,көхтөөх буолар, тыла-өһө чочулар,анааран-ырынгалаан көрөр сатабыла сайдар, элбэҕи билиэн-көрүүн баҕата уһуктар.

Л.С. Выготскай этэринэн «Тус-туспа элеменнэр бэйэ-бэйэлэрин кытта ситимнэнэр, бэйэ-бэйэлэрин ситэрсэн биэрэн биир сылай өйдөбүлү, ылыныны үөскэтэллэр ». Ол курдук информационай технология – киһи-аймах билиитин-көрүүтүн түмэн сайдыыны түргэтэтэр.

Саха омук илэ хараҕынан көрөн, тутан –хабан көрөн ордук ылынан өйдүүрэ биһиги омук быһыытынан тус уратыбыт буолар.

Ол иһин электроннай кинигэлэри, сайыннарар , үөрэтэр-биллэрэр,түмүктээн тургутар мультимедийнай дьарыктары, программалары, аудио-видео экскурсиялары,оонньуулары,видеографика, анимация уонна тыас-уус ньымаларын туһаныы ордук тоҕоостооҕо, көдьүүстээҕэ саарбаҕа суох.

Сылыктааһын (гипотеза)

- *Өскө:* Оҕо дорҕоону чуолкайдык истиитигэр, санарыытыгар бөлөбүнэн уонна биирдиилээн тэрээһиннэ ИКТ көрүннэрин сөптөөхтүк аттаран , онорон туһаннахха маньыгы ситиһиэхпитин сөп:
-*Оҕоҕо:* хас биирдии дорҕоону туруорууга, анал сайыннарар эйгэни ханатан,программалары темаларынан наардаан таннахха – оҕо истэр,

билэр-көрөр дьобура кэниир,илиитин бытархай былчына сайдар, сатабыла ханыыр, тыла-өһө тупсар

-Иитээччигэ: билиитэ, сатабыла ханыыр, идэтин үрдүк таһымна таһаарар, атынтан-атын үлэ хайысхатын буларга кыһанар, үлэ көдүүстээх, үтүө түмүктээх буоларыгар сыралаһар.

-төрөппүтү кытта үлэбэ: ИКТ-нан үлэ хайысхатын төрөппүккэ ылыннарыы,оботугар туһанарыгар сонун хайысхалары, ньымалары көрдүүрүн ситиһии. Социальной ситиминэн бөлөх астан тэринии, матырыйааллары сайтка угуу. Төрөппүт дьиэтигэр оботун кытта ИКТ туһанан эбии дьарыктыырын ылыннарыы.

Самалык соруктар

- Ожо доржооннору чуолкайдык сангарытыгар, төрөөбүт тыла сайдытыгар теманан ИКТ-нан араас иһитиннэрэр-биллэрэр көрдөрүүлэри, тыл оонньоуларын туһаныы;
- ИКТ-нан ожо сангарар аппарата тупсуутугар эрчиллиилэри киллэри;
- Ожо тыла сайдытыгар, ситимнээх сангата чочуллуутугар слайдалары, презентациялары,видеолары,мультимедийнай,дьарыктары,программа
- лары, аудио-видео экскурсиялары,оонньоулары,видеографика, анимация уонна тыас-уус ньымаларын туһанан тэрийии;
- ИКТ-ны ожо сангарар сангатын итэбэһигэр дьүөрэлээн туттуу;
- Төрөппүттэргэ оонньоу ожо сүрүн дьарыга буоларынан компьютернай эрчиллиилэри оонньоу быһыытынан сылаппакка,хал гыммакка ытыллыахтаабын өйдөтүү.

Тирэхтэр

- Ожо доржоону чуолкайдык сангарытыгар,тыла-өһө сайдытыгар араас DVD-CD дискэлэр, ойуулар, музыкалар, тыастар-уустар,сангарар аппаратын эрчийэн доржоону туруорууга анал тэриллэр;
- Төһө кыалларынан бөлөх аайы,логопед хоһугар технология көрүгүнэрэ, интерактивнай доска.
- Дьиэ кэргэн оботунаан онорбут матырыйааллара

Сэрэйиллэр харгыстар

- Логопед ожону сайыннарыыга ИКТ-нан программаны сатаан онорбото,туһаммата;
- Теманан наардаммыт бэлэм көрдөрөр-иһитиннэрэр матырыйаал кэмчитэ;
- Төрөппүт оботун сангатын сайыннарыыга ИКТ ресурсалар туһаларын ситэ-хото ылынан өйдөөбөтө .

Харгыстары туоратыы

- ИКТ ожону сайыннарыыга араас матырыйааллары оностуу (мультимедийнай, видео иһитиннэри, көрдөрүү);
- Аныгы программалары туһаныы;

- Логопед мультимедияны үлэтигэр туттарыгар араас семинардарга, мастер-кылаастарга сылдьан билиитин-сатабылын сайыннарытыта;
- ИКТ баһылыырга эбии дистанционнай үөрэххэ үөрэнээһинэ;
- Оҕо дорҕоону сөпкө санарытыгар, тыла сайдытыгар аналлаах араас дискэлэри, материаллары мунньуу, хомуйуу;
- Оҕо ИКТ-нан тутта үөрэнэригэр төрөшпүтү кытта үлэни ытыты.

Сабаҕаланар түмүктэр

Оҕоҕо:

- Тыла-өһө, билиитэ-көрүүтэ, сөптөхтүк тыынытыта, илиитин имэ, бытархай былчына, тылын саппааһа ханыыр, ситимнээх саната сайдар;
- ИКТ-нан тутта үөрэнэр, ылынар, туһалаабын өйдүүр, кыһаллар;

Логоредка:

- ИКТ-нан туһанан билиитэ-көрүүтэ, сатабыла үрдүүр;
- Оҕону кытта үлэтин көрүнгэ-ньымата ханыыр, сана-сонун хайысхалары булар, туттар;
- Оҕону сааһынан, сайдытынан, доруобуйатын туругунан, тыла туох итэбэстээбинэн сайыннарытыга, көннөрүүгэ анал тирэхтэри, матырыйааллары булан оностор.
- Бөлөбүнэн, биирдиилээн тэрээһингэ ИКТ-нан үлэни киллэрэр;
- Оҕону ИКТ дьарыктыырга төрөшпүтү ыныран көрдөрөр:

Төрөппүккэ:

- Оҕотун санарар саната тупсуутугар болҕомтотун ууран, кыһаллан ИКТ көрүнгөнүн туһанан оонньууну, эрчиллиини, массаһы дьиэтигэр онорор;
- Оҕотун дьарыктыырыгар эбии интернет ресурсалары көрдөөн булар, логопеды, иитээччини кытта биир сүбэһинэн сылдьар.

Үлэ түһүмэхтэрэ

I тэрээһин түһүмэх:

- Төрөппүккэ ыйыннык ытыты, чинчийи, тургутуу (ИКТ)
- ИКТ-нан туһанытыга иһитиннэриини, көрдөрүүнү, оонньууну, анал литетатураны таһан булан үөрэтии.
- Оҕо ИКТ-ны туһанан дорҕооно сөпкө туһан тыла, ситимнээх саната сайдытыгар торум оностуу;
- Барылынан үлэбэ сыһыаннаах төрөшпүттэри, иитээччилэри, специалистары кытыаран матырыйаал оностуу;

II Сүрүн түһүмэх:

- Үлэ торумунан ИКТ-нан туһанан тэрээһиннэри ытыты;
- Барылы ситэрэн, уларытан, тупсаран биэри;
- Биирдиилээн оҕолуун компьютерга туһаннара үөрэтии.

III Түмүк түһүмэх:

- Логопед, төрөппүт, иитээччи ИКТ-нан туһаналларыгар аналлаах ыйынньык, хомуурунньук, оонньоу, эрчиллий булан уонна айан оноруу;
- Үлэ түмүгүн тургутуу.
- Төрөппүт ИКТ дьибэ туттуута;
- Үлэ опытын бэчээккэ, СМИ –гэ таһаары (оройуон, республика, российскай сурунаалларга).
- Иитээччилэргэ методчааска кыттан сүбэ-ама бизэри;
- Педагогическай аабыларга тахсы;
- Төрөппүт кыттыылаах тэрээһиннэргэ сана ИКТ ресурсалары билиһиннэри;